

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ή ΣΥΝΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ;

– Μια ιστορία με πολλά ψευδώνυμα –

των Γ. ΠΑΝΑΓΑΚΗ και Ν. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ

Στα τρίχρονα των γενεθλίων του – από την ανάληψη της διακυβέρνησης – το ΠΑ.ΣΟ.Κ. προσέφερε το «δώρο» του, που πάνω από ένα χρόνο προετοίμαζε μετά την ψήφιση του Ν. 1365/83. Νόμος «περί κοινωνικοποίησης» που έγινε ευρύτερα γνωστός στους εργαζόμενους λόγω του απεργιοκτόνου άρθρου 4.

Το «δώρο» που το περιεχόμενό του ανακοίνωσε στις 16 του Οκτώβρη ο κ. Αρσένης γεννά πολλές αμφιβολίες: σε ποιόν προσφέρεται; Στους εργαζόμενους ή στο καπιταλιστικό σύστημα;

Για τους εργαζόμενους δεν καταδεικνύεται η χρησιμότητά του στον αγώνα για την αποτίναξη του ζυγού της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης, και με την έννοια αυτή, το

«δώρο» μάλλον είναι ένα κουτί με πολύχρωμο περιτύλιγμα χωρίς όμως... περιεχόμενο!!!

Όσο για το σύστημα, το ζήτημα της χρησιμότητας του «δώρου» είναι εξαιρετικά πολύπλοκο, αν κρίνουμε από τις επιφυλακτικές μέχρι αρνητικές δηλώσεις και εκδηλώσεις κορυφαίων πολιτικών εκφραστών του.

Βέβαια υπάρχει και η κυβερνητική διάσταση της χρησιμότητας του «δώρου» που είτε το θεωρεί «εισαγωγή στο σοσιαλισμό» (!!) είτε βρίσκεται στα χνάρια της θεωρίας που θέλει εξωραϊσμό του καπιταλισμού πριν την ανατροπή του... για όσους θέλουν να τον ανατρέψουν. Αλλά ως πάρομε τα πράγματα από την αρχή.

Μαρξισμός κοινωνικοποίηση και Ν. 1365/83

Με την ανακοίνωση του περιεχομένου των προεδρικών διαταγμάτων θεσμοθετείται η συμμετοχή των εργαζόμενων σε δημόσιες επιχειρήσεις (ΔΕΗ-ΟΤΕ-ΟΣΕ).

Η αναλογία, οι όροι και το περιεχόμενο αυτής της συμμετοχής ανάγονται σε παρουσία εκπροσώπων των εργαζόμενων στην Α.Σ.Κ.Ε. (Αντιπροσωπευτική Συνέλευση Κοινωνικού Ελέγχου), σε αντίστοιχα περιφερειακά Νομαρχιακά όργανα, στο Δ.Σ. της επιχείρησης και στα εργασιακά συμβούλια με αναλογία των εργαζόμενων μειοψηφική, όρους δυσμενείς και περιεχόμενο λειτουργίας γνωμοδοτικό-εισηγητικό.

Κανείς βέβαια δεν περίμενε τίποτα καλύτερο και πολύ περισσότερο κανείς δεν περιμένει μέσω των προεδρικών διαταγμάτων – που θα υπογράψει ο αστός πρόεδρος Καραμανλής – νάρθει η κοινωνικοποίηση και ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός της κοινωνίας.

Εκείνο όμως που μπορεί να επισημανθεί, συνεκτιμώντας την τρίχρονη πορεία και τακτική του Κυβερνητικού κόμματος, είναι απ' τη μια η αναντιστοιχία με παλιότερες διακηρύξεις του και από την άλλη η πλήρης εναρμόνιση με την πολιτική που ακολουθεί στα πλαίσια διαχείρισης της κρίσης.

Αν και πολλές φορές έχει γίνει από την ηγεσία του ΠΑ.ΣΟ.Κ. επίκληση του Μαρξισμού «...σαν μεθόδου ανάλυσης», σίγουρα δεν θα υπερηφανεύεται πως ο Ν. 1365/83 αποτελεί μαρξιστικό μεγαλόγραμμα. Άλλωστε ο Α. Παπανδρέου δήλωνε πως «η συμμετοχή των εργαζόμενων δεν αλλάζει το σύστημα» και ο Νόμος της Κυβέρνησής του αναφέρει πως σαν «κοινωνικοποίηση νοείται η συμμετοχή εκπροσώπων των εργαζόμενων...»

Ο Μαρξισμός, σαν επιστημονική φιλοσοφία για την απελευθέρωση του προλεταριάτου, αναφέρθηκε στην κοινωνικοποίηση μ' έναν επαναστατικό τρόπο σαν σε μια ανώτερη μορφή ιδιοκτησιακής σχέσης – ιδιοκτησία των άμεσα συνεταιρισμένων παραγωγών – που μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια κοινωνία χωρίς τάξεις. Αυτή η προοπτική συνοδεύονταν από την εξήγηση ότι έτσι λύνεται οριστικά, η αντίφαση που ευypάρχει στον κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγής, η αντίφαση δηλ. ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής και στην ατομική ιδιοποίηση του κοινωνικού υπερπροϊόντος.

Εξετάζοντας τη συνολική πολιτική της κυβέρνησης, πέρα από κάποιες φαινομενικές αντιφάσεις της, βλέπουμε ότι βρί-

σκεται σταθερά προσανατολισμένη στα πλαίσια του συστήματος για τον εκσυγχρονισμό του. Και σίγουρα η «κοινωνικοποίηση» δεν βγαίνει έξω απ' αυτά τα πλαίσια.

Ο ιστορικά καθυστερημένος και αδύνατος καπιταλισμός στη χώρα μας δεν μπόρεσε να παρακολουθήσει τα βήματα εξέλιξης του καπιταλισμού στις αναπτυγμένες χώρες και να προχωρήσει σε στοιχειώδεις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις.

Με την πολιτική της, η ηγεσία του ΠΑ.ΣΟ.Κ. έρχεται να μπολιάσει το σύστημα με επιλογές που οι αναπτυγμένες χώρες έκαναν πριν από δεκαετίες. Επιλογές συμμετοχής και δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων – γιατί περί αυτού πρόκειται. Εκείνο όμως που αδυνατεί να καταλάβει αυτή η ηγεσία του ΠΑ.ΣΟ.Κ. είναι ότι κανένα μπόλι δεν είναι δυνατόν να «πιάσει» σε μαραμένο δένδρο.

Με τη γενική αυτή θεώρηση μπορούμε προκαταβολικά να πούμε πως το πείραμα είναι εξ ορισμού αποτυχημένο και για τους πρόσθετους λόγους ότι παραγνωρίζει τους δύο βασικούς παράγοντες επιτυχίας: την αστική τάξη και τις επιλογές της, τους εργαζόμενους και την ασίγησθη ταξική πάλη.

Η αντίδραση της άρχουσας τάξης

Τόσο με την κατάθεση του νομοσχεδίου όσο και με την αναγγελία του περιεχομένου των προεδρικών διαταγμάτων τεράστιες αντιδράσεις υπήρξαν από τους εκπροσώπους της αστικής τάξης. Και βέβαια η ευαισθησία τους δεν πήγαζε από το άρθρο 4 – που σε τελευταία ανάλυση ζήτησαν να επεκταθεί και στον ιδιωτικό τομέα – αλλά την πλήρη αντίθεσή τους σε κάθε μεταρρυθμιστικό μέτρο που αφορά είτε τις εργασιακές σχέσεις, είτε την παραγωγή.

Η αστική τάξη της χώρας μας ήρθε πολύ καθυστερημένα στο ιστορικό προσκήνιο. Την ώρα που οι αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες είχαν ολοκληρώσει τον κύκλο των Δημοκρατικών παραχωρήσεων και μεταρρυθμίσεων, ο ελληνικός καπιταλισμός έκανε τα πρώτα βήματά του!! Τα βήματα όμως αυτά διασταυρώνονται με τα βήματα του αναπτυγμένου καπιταλισμού που περνάει στη φάση της οπισθοδρόμησης και των αντιμεταρρυθμίσεων. Είναι βήματα ενός νεογνού που γεννήθηκε γερασμένο!!

Με την έννοια αυτή σήμερα, την εποχή της έντονης κρίσης η αστική τάξη απαντά έντονα σε κάθε μεταρρυθμιστικό - δημοκρατικό μέτρο έστω κι αν αυτό ισχύει εδώ και δεκαετίες στις αναπτυγμένες χώρες.

Η συμμετοχή αυτού του είδους των εργαζόμενων – στη διοίκηση των επιχειρήσεων – έχει εφαρμοστεί εδώ και χρόνια στα περισσότερα καπιταλιστικά κράτη όχι μόνο για τις κρατικές επιχειρήσεις και την Κοινή Ωφέλεια, αλλά και στον ιδιωτικό τομέα.

Είναι ενδεικτικό πάντως ότι η άρχουσα τάξη και η πολιτική της έκφραση αντέδρασε βίαια ακόμα και στα **εποπτικά συμβούλια** που θέσπισε η Κυβέρνηση – για τον ιδιωτικό τομέα – και ουσιαστικά πέτυχε τη μη ενεργοποίησή τους.

Μαζί ή δίπλα στο οποίο μεταρρυθμιστικό μέτρο ακόμα και στο πιο ρεφορμιστικό, στέκει ο παράγοντας ταξική πάλη. Και αυτό ακριβώς είναι που τρέμει η αστική τάξη. Μέσα στις σημερινές συνθήκες, απλά δημοκρατικά αιτήματα μέσα

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

«Η μεταβίβαση της ιδιοκτησίας από τον ιδιώτη στο Κράτος, δεν αλλάζει ουσιαστικά τις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής. Η εξαρτημένη εργασία – δηλαδή η σχέση του εργαζόμενου που πουλάει το εργατικό του δυναμικό σε κάποιον εργοδότη – παραμένει. Η αλλαγή ιδιοκτησίας δεν κατοχυρώνει και τον αναπροσανατολισμό της παραγωγής για την ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών. Το Κράτος σ' ένα καπιταλιστικό σύστημα δεν είναι μηχανισμός εξισορρόπησης των συμφερόντων των διαφόρων τάξεων και στρωμάτων, αλλά ο εκφραστής των συμφερόντων της άρχουσας τάξης.»

Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
(ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΝΕΑ 3/11/75
ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΕΛ. 29

στο καμίνι της ταξικής πάλης, αποκτούν επαναστατικό περιεχόμενο. Η εργατική τάξη παίρνει αυτά τα αιτήματα και τους δίνει τη δική της διάσταση στον αγώνα για την απελευθέρωσή της.

Οι εργαζόμενοι, η ταξική πάλη, οι προοπτικές

Την ώρα που η Κυβέρνηση παίρνει τέτοια μέτρα, η εργατική τάξη αγωνίζεται. Παίρνει τα συνθήματα – που το κυβερνών κόμμα λάνσαρε μετά το 1974 – της κοινωνικοποίησης και της αυτοδιαχείρισης και ζητάει την εφαρμογή τους σε κάθε τομέα παραγωγής συγκρουόμενο με την εργοδοσία και την Κυβέρνηση.

ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Στη ΒΕΛΚΑ την ΕΒΚΟ στη ΦΛΟΚΑ-ΝΤΑΜ στο ΛΑΤΣΗ στην Πειραιϊκή-Πατραϊκή, στην ΕΛΙΝΤΑ και αλλού, οι εργάτες αγωνίζονται για κοινωνικοποίηση (εθνικοποίηση χωρίς αποζημίωση) και για εργατικό έλεγχο ή διαχείριση.

Στις επιχειρήσεις Δημοσίου ενδιαφέροντος (Τράπεζες - Κοινή Ωφέλεια), οι εργαζόμενοι αγωνίζονται για εκδημοκρατισμό - εξυγίανση - κοινωνικοποίηση - αυτοδιαχείριση. Τα συνδιαχειριστικά οράματα της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ σκοτάφτουν ακόμα και σε χώρους που ελέγχει συνδικαλιστικά.

«Η πλειοψηφία στο Δ.Σ. και στα όργανα προγραμματισμού και ελέγχου επιβάλλεται ν' αποδοθεί στους κοινωνικούς φορείς και στους εργαζόμενους» διακηρύσσει η ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ.

«...ο δρόμος που οδηγεί στην κοινωνικοποίηση και την αυτοδιαχείριση ναρκοθετείται και κατατείνει σε άλλα κοινωνικά σχήματα καταδικασμένα στη συνείδηση των εργαζόμενων (σοσιαλδημοκρατική συνδιαχείριση) επιμένει η ΕΤΕ-ΔΕΗ αναφορικά με το Ν. 1365/83 και καλεί τη ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ να εντείνει τις προσπάθειές της.

Οι εργαζόμενοι δεν αρνούνται την πάλη για τη συμμετοχή. Αντίθετα μάλιστα τείνουν να δίνουν στο αίτημα το σωστό περιεχόμενο (εργατικό έλεγχο) όπως ανάγλυφα φαίνεται και στις αποφάσεις του 12ου συνεδρίου της ΟΤΟΕ.

Όμως η πάλη για τη συμμετοχή είναι δίκοπο μαχαίρι.

Η ιστορία απέδειξε πράγματι πως η ενσωμάτωση των συνδικαλιστικών οργάνων μέσα στα όργανα διοίκησης των επιχειρήσεων υπήρξε ένας καλός τρόπος αποδυνάμωσης της ταξικής πάλης, αφού με τον τρόπο αυτό από την μια οι εργαζόμενοι γίνονταν συνυπεύθυνοι για την «ομαλή λειτουργία» της επιχείρησης, τη βελτίωση της παραγωγικότητας, τη μείωση των ελλειμάτων, τη μείωση της γραφειοκρατίας, τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών, κλπ., ενώ από την άλλη οι τελικές αποφάσεις σε ό,τι αφορά τον άμεσο, μέσο και μακροπρόθεσμο προγραμματισμό (επενδύσεις, χρηματοδότηση, τιμολογιακή πολιτική), λαμβάνονται πάντοτε, όπως και παλιά, από την εκάστοτε κυβέρνηση. Σε μια περίοδο σαν τη σημερινή, όταν η ταξική πάλη έχει την τάση να επεκτείνεται και το κέντρο βάρους της να μετατοπίζεται πέρα από το πρόβλημα της διανομής του εθνικού εισοδήματος και σε προβλήματα που αφορούν τον τρόπο οργάνωσης της εργασίας, την εντατικοποίησή της κλπ.

Είναι φανερό ότι η πολιτική συνδιαχείριση έχει σα στόχο την αποδυνάμωση του διεκδικητικού αυτού κινήματος που αμφι-

σβητεί το δικαίωμα του Κεφαλαίου να ορίζει την οικονομία. Ταυτόχρονα, το εργατικό κίνημα προσπαθεί να αναδιοργανώσει την οικονομία στην βάση άλλων αρχών, σοσιαλιστικών που ανταποκρίνονται καλύτερα στα συμφέροντα των εργαζομένων.

Η εφαρμογή της πολιτικής της συνδιαχείρισης προϋποθέτει φυσικά την αποδοχή της από την μεριά των συνδικαλιστικών ηγεσιών του κινήματος, κάτι που η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχει την δυνατότητα να πετύχει, αφ' ενός γιατί ελέγχει μια από τις μεγαλύτερες συνδικαλιστικές παρατάξεις, αφ' ετέρου γιατί έχει βάσιμες ελπίδες ότι θα μπορέσει να προσεταιριστεί σε μια τέτοια προοπτική και τις παρατάξεις των δύο Κ.Κ., μια και τα δύο αυτά κόμματα δεν αμφισβητούν την ίδια την αρχή της συμμετοχής ή συνδιαχείρισης, αλλά απλώς διαφωνούν με την κατανομή των δυνάμεων μέσα στα όργανα ανάμεσα στους εκπροσώπους της κυβέρνησης και των εργαζομένων.

Από την άλλη η κυβέρνηση φρόντισε, με νόμους σαν το άρθρο 4 για τον περιορισμό του δικαιώματος της απεργίας, για την περίπτωση που η εφαρμογή της «κοινωνικοποίησης» δεν θα είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην αποδυνάμωση του διεκδικητικού κινήματος.

Τελικά, λίγο ενδιαφέρει το Κεφάλαιο αν αυξάνονται τα δικαιώματα ορισμένων ομάδων εργαζομένων σε μια ορισμένη φάση μέσα στην διαδικασία αναπαραγωγής, φτάνει ο έλεγχος του κεφαλαίου στην συνολική αναπαραγωγική διαδικασία να διατηρείται και να ισχυροποιείται. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί αντικειμενικά παρά να βοηθάει την αστική τάξη στο σημερινό στάδιο ανάπτυξης του καπιταλισμού, ακόμα κι αν αυτό συνεπάγεται από μέρους της εγκατάληψη «αρχών» που δεν ήταν παλιότερα διατεθειμένη να θυσιάσει, όταν η συνοχή του συστήματος και ο συσχετισμός των δυνάμεων ήταν ευνοϊκοί γι αυτή.

Μια τέτοια προοπτική είναι φανερό πως δεν έχει τίποτα να κάνει με τη μεταβατική διεκδίκηση του εργατικού κινήματος για εργατικό έλεγχο. Για μας ο εργατικός έλεγχος προϋποθέτει πάνω απ' όλα το δικαίωμα βέτο των εργαζομένων στην επιχείρηση σε όλα τα θέματα που αφορούν την καθημερινή τους ζωή μέσα στο χώρο δουλειάς τους. Σημαίνει ακόμα κατάργηση του εμπορικού μυστικού, κάθε μυστικού, διαφάνεια σε όλες τις συναλλαγές, έλεγχο από τους εργαζόμενους σε όλα τα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης, πλατιά και ολόπλευρη δημοσιότητα σε όλα τα στοιχεία που αφορούν τις οικονομικές - τραπεζικές συναλλαγές της επιχείρησης. Όλες αυτές οι θέσεις,

δεν πηγάζουν από μια δογματική αντίληψη, αλλά αντίθετα πηγάζουν από την πεποίθησή μας ότι η καπιταλιστική κοινωνία δεν μπορεί να λειτουργήσει παρά μόνο στη βάση επιδίωξης μεγιστοποίησης του κέρδους. Κάθε εργατική συμμετοχή σε μια επιχείρηση μέσα στα σημερινά ασικά πλαίσια, θα σημάνει αργά ή γρήγορα την ανάγκη υπεράσπισης «των συμφερόντων της επιχείρησης» έναντι των ανταγωνιστών της. Με τον τρόπο αυτό κατακερματίζεται η ίδια η εργατική τάξη που θα εμπλακεί και η ίδια στον ανταγωνισμό.

Αντίθετα οι εργαζόμενοι στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από την απόδοση της μιας ή της άλλης επιχείρησης, είναι ενάντια σε κάθε απόλυση, ενάντια στην ανεργία, ενάντια στην εντατικοποίηση της εργασίας. Η στάση αυτή των εργαζομένων δεν είναι καθόλου «παράλογη».

Αντίθετα στη βάση αυτής της συμπεριφοράς τους βρίσκεται η πεποίθηση που επιβεβαιώνεται και από την οικονομική θεωρία ότι η αποδοτικότητα της εθνικής ή διεθνούς οικονομίας είναι ανώτερη από την άθροιση των ατομικών αποδόσεων αν εφαρμοσθεί ένα σύστημα δημοκρατικού σχεδιασμού της οικονομίας.

Από την μεριά τους οι εργαζόμενοι δεν πρέπει με κανένα τρόπο να δεχθούν τον ανταγωνισμό της καπιταλιστικής αγοράς. Και γενικότερα της αστικής κοινωνίας να μεταφερθεί με την μορφή της συνδιαχείρισης και της συνυπευθυνότητας στους κόλπους της δικής τους ταξικής συνείδησης. Ο εργατικός έλεγχος αρνείται τελικά κάθε θεομοθέτησή του, κάθε προοπτική που θα το μετέβαλλε έστω και για μια μεταβατική περίοδο σε «ενσωματωμένο κομμάτι» στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος, γιατί αυτή η ενσωμάτωσή του συνεπάγεται αυτόματα τον εκφυλισμό του εργατικού ελέγχου σε όργανο ταξικής συμφιλίωσης.

**Γ. Παναγάκης
Ν. Παντελάκης**

